

عنوان: بررسی تأثیر موانع توسعه آموزش مجازی بر یادگیری خلاق دانشجویان از دیدگاه اساتید دانشگاه پیام نور شهر بندرعباس

ساقی جمعان^۱، مهنوش عابدینی^۲

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بین الملل قشم، قشم، ایران

saghi.jamaan@gmail.com

۲- استادیار دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران mahnoosh_abedini@yahoo.com

چکیده

هدف از انجام این پژوهش بررسی تأثیر موانع توسعه آموزش مجازی بر یادگیری خلاق دانشجویان از دیدگاه اساتید دانشگاه پیام نور شهر بندرعباس می باشد. روش تحقیق این پژوهش، پرسشنامه محقق ساخته شامل سه بخش است که در بخش اول پرسشنامه موانع مدیریتی، موانع فناورانه، موانع سازمانی، موانع فردی توسعه آموزش مجازی سنجیده می شود و در بخش دوم پرسشنامه یادگیری خلاق آورده می شود و در بخش سوم مشخصات جمعیت شناسی اساتید شامل، جنسیت، وضعیت تأهل، سطح تحصیلات، سابقه کار مورد پرسش قرار می گیرد. روایی پرسشنامه با مطالعه منابع و اخذ نظرات چند تن از اساتید با تجربه و صاحب نظر تایید و برای محاسبه پایانی آن پرسشنامه ها بین جامعه آماری توزیع و با استفاده از آلفای کرونباخ برآورد می گردد. جامعه آماری این پژوهش کلیه اساتید دانشگاه پیام نور بندرعباس می باشد. تعداد اساتید فعال این مرکز آموزشی حدود ۱۳۰۰ نفر می باشد. این مرکز آموزش دارای چهار دانشکده علوم پایه، علوم انسانی، فنی مهندسی، کشاورزی می باشد. پاسخگویان این پژوهش شامل اساتید دانشگاه پیام نور شهر بندرعباس با تعداد ۳۰۰ نفر می باشد که ۱۳ درصد زن و ۸۷ درصد مرد می باشند. میانگین و انحراف معیار سنی پاسخگویان به ترتیب ۴۴/۱۴ و ۳/۵۶ سال است. نتایج بررسی میزان تحصیلات پاسخگویان نشان داد که ۳۴/۳ درصد فوق لیسانس و ۶۵/۷ درصد دکترا می باشند. همچنین با بررسی وضعیت پست سازمانی پاسخگویان مشخص شد که ۶/۶۷ درصد هیات علمی، ۵۸ درصد حق التدریس، ۳۲/۳۳ درصد قراردادی و ۳ درصد مدیر گروه می باشند. و نتایج استنباطی این تحقیق جهت بررسی فرضیه های تحقیق از آزمون t تک نمونه ای استفاده شد و نتایج حاصل از بررسی فرضیه های تحقیق نشان داد که موانع مدیریتی، فردی، سازمانی و فناورانه آموزش مجازی بر یادگیری خلاق دانشجویان از دیدگاه اساتید دانشگاه پیام نور شهر بندرعباس موثر است. همچنین جهت رتبه بندی این عوامل از آزمون فریدمن استفاده گردید و نتایج حاکی از این بود که اولویت بندی تأثیر موانع موثر بر یادگیری خلاق دانشجویان از دیدگاه اساتید دانشگاه پیام نور شهر بندرعباس به صورت زیر است: ۱- سازمانی ۲- فناورانه ۳- فردی ۴- مدیریتی.

واژگان کلیدی: آموزش مجازی، موانع سازمانی، موانع فناورانه، موانع فردی، موانع مدیریتی، یادگیری خلاق

مقدمه

در طی سالیان اخیر تقاضای روز افزون برای ورود به دانشگاه و ادامه تحصیل در زمینه های دلخواه بر کسی پوشانیده نیست رشد جمعیت جوان کشور از یک طرف و نیاز کشور به متخصصینی برای اجرای طرحهای صنعتی، کشاورزی و دیگر زمینه های مورد نیاز از طرف دیگر ضرورت توجه به روشهای نوین آموزشی و از جمله آموزشی و از جمله آموزشهای مجازی را بیان می نماید بنابراین در این تحقیق سعی می گردد ویژگی های آموزش مجازی در پاسخگویی به نیازهای جامعه برای داشتن حداکثر دسترسی ممکن به آموزش عالی مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد.

با این وجود برای توسعه آموزشهای مجازی در سطح دانشگاه های کشور باید عوامل محرک و موانع بازدارنده را بخوبی شناخت و با استفاده از تجربه ها بدست آمده راه کارهای مناسبی را برای سرعت بخشیدن به فرایند توسعه آموزشهای مجازی انتخاب نمود در این پژوهش سعی می گردد چالشهای پیش رو در زمینه تولید محتوای دروس الکترونیکی و ویژگیهای یک سامانه مدیریت آموزشی و روشهای مناسب برای جلب نظر و همکاری اساتید معرفی شوند در راستای تولید محتوای الکترونیکی دروس مجازی بدلیل ضرورت سرمایه گذاری کلان لازم است خطمشی مناسبی اتخاذ گردد تا از طریق خودکفا کردن فرآیند تولید دروس بتوانیم بر شتاب تولید آنها بیافزاییم. متقابلاً لازم است با توجه به استانداردهای تعریف و بومی شده چارچوب لازم برای ارتقاء کیفی دروس مجازی فراهم شود در این پژوهش سعی می گردد.

مولفه های مهم در راستای توسعه کمی و کیفی دروس مجازی معرفی شده و تشریح گردد. از دیگر فرازهای این پژوهش مقاله توجه به عاملهای محرک و مشوق برای جلب همکاری اساتید در تدوین و تولید دروس مجازی است. توجه به حقوق مادی و معنوی اساتیدی که سرمایه عظیم تجارب علمی خود را در قالب یک درس الکترونیکی در معرض دید و استفاده نسبتاً عمومی قرار می دهند از مولفه های مهم در این مقوله است. در این پژوهش سعی می گردد به تجاربی که در این زمینه به کاررفته است اشاره شود.

بنابراین در راستای یک حرکت ملی به منظور توسعه آموزش عالی و فراهم نمودن بستری قابل دسترسی برای اکثریت متقاضیان ورود به دانشگاههای کشور لازم است محلی مناسب برای این همکاری تعریف گردد.

در طی سالیان اخیر تقاضای روز افزون برای ورود به دانشگاه و ادامه تحصیل در زمینه های دلخواه بر کسی پوشانیده نیست رشد جمعیت کشور از یک طرف و نیاز کشور به متخصصین مورد نیاز برای اجرای طرح های صنعتی کشاورزی و دیگر زمینه ها از طرف دیگر ضرورت توجه به روشهای تدوین آموزشی و از جمله آموزشهای مجازی را روشن می نماید. برای توس خدمات آموزشی به داوطلبان ورود به دانشگاهها آموزش های مجازی از قابلیتهای لازم برخوردار است. با این وجود برای نیل به این منظور فقط نمی توان به قابلیت ها بسنده کرد ابتدا لازم است با توجه به اولویتهای مورد نظر و منابع مالی و نیروی انسانی خط مشی توسعه آموزش های مجازی تدوین شود پس از روشن شدن خط مشی لازم است مولفه های مهم در فرایند اجرای طرح مد نظر قرار گیرند یکی از شاخصهای موفقیت آموزشهای مجازی توجه به استانداردهای کیفی در ارائه دروس و پشتیبانی از دانشجویان است. استفاده از ابزارهای محیطهای مجازی آموزش برای ایجاد ارتباط و تعامل می توانند در ارتقاء کیفیت آموزشهای مجازی موثر واقع شوند همانطور که از این ابزارها میتوان در جهت نظارت و ارزیابی فعالیتهای گوناگون اساتید و دانشجویان نیز استفاده کرد. (فهمی فر. کاردان ۱۳۹۲)

در چنین مواردی یکی از شیوه های نوین و کارآمد برای گسترش آموزش و ایجاد امکان فراگیری برای همه مشتاقان در هر زمان و هر مکان، بهره گیری از امکانات و مزایای شبکه اینترنت و یادگیری قرن بیست و یکم را متحول خواهد ساخت و اینترنت محور اصلی تحولی است که یادگیری الکترونیکی مطمئناً تمامی اشکال آموزش و پرورش و یادگیری

قرن بیست و یکم را متحول خواهد ساخت و اینترنت محور اصلی تحولی است که یادگیری الکترونیک را به وجود آورده است.

فناوری اطلاعاتی و ارتباطی زندگی را در بسیاری از ابعاد آن دگرگون ساخته اند. این دگرگونیها تغییر در شیوه سنتی آموزشی است به گونه ای که نیاز به حضور فیزیکی در کلاس درس کاهش یافته است. اگرچه تا دیروز، آموزش تنها از وجود مربیان و معلمان بهره می گرفته و کتاب به منزله اصلی ترین منبع اطلاعاتی در آموزش محسوب می شود در حال حاضر وجود ابزارها، روشهای محیطی جدید آموزشی، شیوه های جدیدی را به وجود آورده است. از جمله این شیوه ها (آموزش الکترونیکی) است که به طور معمول در آن به نقش بنیادین آموزشگر بی توجهی می شود و تصور بر این است که معلم در این نظام با اندازه آموزش سنتی اهمیت ندارد. این در حالی است که کمیت و کیفیت یادگیری فراگیرندگان و استفاده اثر بخش و کارآمد از تجهیزات و وسایل گوناگون، وابسته به میزان فعالیت آموزش گر و نگرشها و مهارتهای او است. (زمانی. مدنی ۱۳۹۰)

اهداف تحقیق

هدف اصلی: بررسی تأثیر موانع توسعه آموزش مجازی بر یادگیری خلاق دانشجویان از دیدگاه اساتید دانشگاه پیام نور شهر بندرعباس

اهداف فرعی: ۱- بررسی تأثیر موانع مدیریتی توسعه آموزش مجازی بر یادگیری خلاق دانشجویان از دیدگاه اساتید دانشگاه پیام نور شهر بندرعباس ۲- بررسی تأثیر موانع سازمانی توسعه آموزش مجازی بر یادگیری خلاق دانشجویان از دیدگاه اساتید دانشگاه پیام نور شهر بندرعباس ۳- بررسی تأثیر موانع فردی توسعه آموزش مجازی بر یادگیری خلاق دانشجویان از دیدگاه اساتید دانشگاه پیام نور شهر بندرعباس ۴- بررسی تأثیر موانع فناورانه توسعه آموزش مجازی بر یادگیری خلاق دانشجویان از دیدگاه اساتید دانشگاه پیام نور شهر بندرعباس ۵- اولویت بندی موانع توسعه آموزش مجازی بر یادگیری خلاق دانشجویان از دیدگاه اساتید دانشگاه پیام نور شهر بندرعباس

فرضیه های تحقیق

فرضیه اصلی: بررسی تأثیر موانع توسعه آموزش مجازی بر یادگیری خلاق دانشجویان از دیدگاه اساتید دانشگاه پیام نور شهر بندرعباس تأثیر معناداری دارد.

فرضیه فرعی: ۱- موانع مدیریتی توسعه آموزش مجازی بر یادگیری خلاق دانشجویان از دیدگاه اساتید دانشگاه پیام نور شهر بندرعباس تأثیر معناداری دارد. ۲- موانع سازمانی توسعه آموزش مجازی بر یادگیری خلاق دانشجویان از دیدگاه اساتید دانشگاه پیام نور شهر بندرعباس تأثیر معناداری دارد. ۳- موانع فردی توسعه آموزش مجازی بر یادگیری خلاق دانشجویان از دیدگاه اساتید دانشگاه پیام نور شهر بندرعباس تأثیر معناداری دارد. ۴- موانع فناورانه توسعه آموزش مجازی بر یادگیری خلاق دانشجویان از دیدگاه اساتید دانشگاه پیام نور شهر بندرعباس تأثیر معناداری دارد. ۵- اولویت بندی موانع توسعه آموزش مجازی بر یادگیری خلاق دانشجویان از دیدگاه اساتید دانشگاه پیام نور شهر بندرعباس به چه صورت است.

روش تحقیق

در تحقیق حاضر با توجه به ماهیت موضوع و اهداف پژوهش روش تحقیق، پرسشنامه محقق ساخته شامل سه بخش است که در بخش اول پرسشنامه موانع مدیریتی، موانع فناورانه، موانع سازمانی، موانع فردی توسعه آموزش مجازی سنجیده می شود و در بخش دوم پرسشنامه یادگیری خلاق آورده می شود و در بخش سوم مشخصات جمعیت

شناسی اساتید شامل ، جنسیت ، وضعیت تأهل ، سطح تحصیلات ، سابقه کار مورد پرسش قرار می گیرد . روایی پرسشنامه با مطالعه منابع و اخذ نظرات چند تن از اساتید با تجربه و صاحب نظر به دست می آید و برای محاسبه پایانی آن پرسشنامه ها بین جامعه آماری توزیع و با استفاده از آلفای کرونباخ برآورد می گردد. قلمرو تحقیق: قلمرو تحقیق از لحاظ مکانی، زمانی و موضوعی به شرح زیر است: الف- قلمرو مکانی

قلمرو این تحقیق دانشگاه پیام نور شهر بندرعباس استان هرمزگان می باشد. ب- قلمرو زمانی: با توجه به اهداف وساختار تحقیق ، دوره زمانی در این پژوهش دوره شش ماهه در نظر گرفته شده است. ج- قلمرو موضوعی: در این پژوهش به بررسی تأثیر موانع توسعه آموزش مجازی بر یادگیری خلاق دانشجویان از دیدگاه اساتید دانشگاه پیام نور شهر بندرعباس می پردازیم .

جامعه آماری، روش نمونه گیری و حجم نمونه : جامعه آماری این پژوهش کلیه اساتید دانشگاه پیام نور بندرعباس می باشد. تعداد اساتید فعال این مرکز آموزشی حدود ۱۳۰۰ نفر می باشد. این مرکز آموزش دارای چهار دانشکده علوم پایه، علوم انسانی، فنی مهندسی، کشاورزی می باشد.

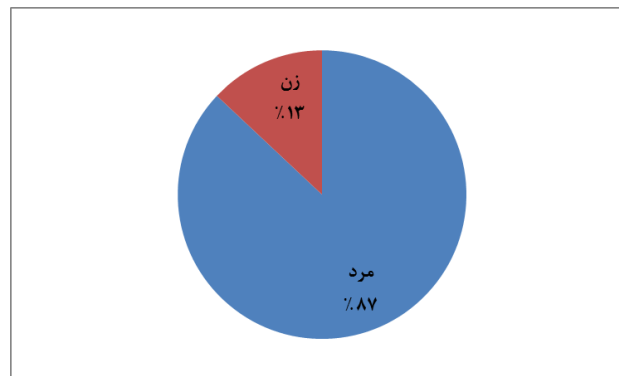
تجزیه و تحلیل داده ها با استفاده از نرم افزار SPSS۲۲ در دو بخش آمار توصیفی و استنباطی صورت می پذیرد. در بخش توصیفی به بررسی مشخصات اساتید پرداخته و در بخش آمار استنباطی به بررسی فرضیات تحقیق با استفاده از آزمون آماری همبستگی پیرسون و اسپیرمن پرداخته می شود.

یافته های پژوهش:

بر اساس نتایج به دست آمده در جدول و نمودار ۱، ملاحظه می گردد از تعداد ۳۰۰ نفر پاسخگو، ۳۹ نفر زن (۱۳ درصد) و ۲۶۱ نفر مرد (۸۷ درصد) می باشند.

جدول ۱- توزیع پاسخگویان بر حسب جنسیت

جنسیت	فراوانی	درصد
زن	۳۹	۱۳
مرد	۲۶۱	۸۷
مجموع	۳۰۰	۱۰۰

نمودار ۱- توزیع پاسخگویان بر حسب جنسیت

همان طور که در جدول ۲ مشخص است، میانگین و انحراف معیار سن پاسخگویان ۴۴/۱۷ و ۳/۵۶ سال می باشد.

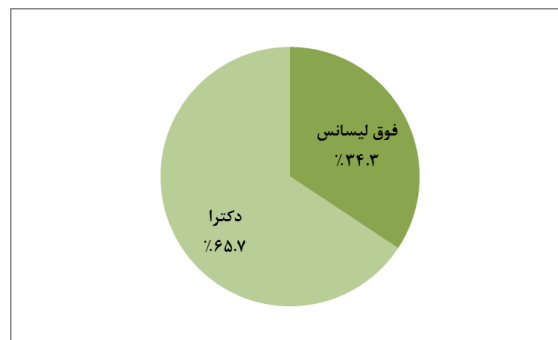
جدول ۲- توصیف سن پاسخگویان

متغیر	میانگین	انحراف معیار	واریانس	حداقل	حداکثر
سن	۴۴/۱۷	۳/۵۶	۱۲/۶۷	۳۶	۵۵

جدول ۳ و نمودار ۲ توزیع سطح تحصیلات پاسخگویان را نشان می دهد. با توجه به اطلاعات، ۳۴/۳ درصد پاسخگویان دارای مدرک تحصیلی فوق لیسانس و ۶۵/۷ درصد دارای مدرک دکترا می باشند.

جدول ۳- توزیع پاسخگویان بر حسب سطح تحصیلات

تحصیلات	فراوانی	درصد
فوق لیسانس	۱۰۳	۳۴/۳
دکترا	۱۹۷	۶۵/۷
مجموع	۳۰۰	۱۰۰

نمودار ۲- توزیع پاسخگویان بر حسب سطح تحصیلات

بررسی فرضیه های تحقیق

جهت بررسی فرضیه های اول تا چهارم تحقیق از آزمون t تک نمونه ای استفاده گردید که فرض های این آزمون به

$$\begin{cases} H_0 : \mu = 3 \\ H_1 : \mu \neq 3 \end{cases} \quad \text{صورت زیر است:}$$

۱- موانع مدیریتی توسعه آموزش مجازی بر یادگیری خلاق دانشجویان از دیدگاه اساتید دانشگاه پیام نور

شهر بندرعباس تاثیر معناداری دارد.

نتیجه بررسی این فرضیه در جدول زیر آورده شده است.

جدول ۴: نتایج آزمون t تک نمونه ای جهت بررسی تاثیر موانع مدیریتی توسعه آموزش مجازی بر یادگیری خلاق دانشجویان از دیدگاه اساتید دانشگاه پیام نور شهر بندرعباس

شاخص	میانگین	انحراف معیار	مقدار آزمون t	سطح معناداری	اختلاف میانگین
موانع مدیریتی	۳/۱۵	۰/۴۶	۶/۳۴	۰/۰۰۰	۰/۱۴

با توجه به نتایج جدول ۴ و سطح معناداری آزمون t تک نمونه ای (۰/۰۰۰) که کمتر از ۰/۰۵ است، در نتیجه فرض صفر آزمون رد می شود. همچنین با توجه به میانگین به دست آمده (۳/۱۵) که بیشتر از میانگین (۳) است، در نتیجه مشخص می گردد که موانع مدیریتی توسعه آموزش مجازی بر یادگیری خلاق دانشجویان از دیدگاه اساتید دانشگاه پیام نور شهر بندرعباس تاثیر معناداری دارد.

۲- موانع سازمانی توسعه آموزش مجازی بر یادگیری خلاق دانشجویان از دیدگاه اساتید دانشگاه پیام نور شهر بندرعباس تاثیر معناداری دارد.
نتیجه بررسی این فرضیه در جدول زیر آورده شده است.

جدول ۵: نتایج آزمون t تک نمونه ای جهت بررسی تاثیر موانع سازمانی توسعه آموزش مجازی بر یادگیری خلاق دانشجویان از دیدگاه اساتید دانشگاه پیام نور شهر بندرعباس

شاخص	میانگین	انحراف معیار	مقدار آزمون t	سطح معناداری	اختلاف میانگین
موانع سازمانی	۳/۹۸	۰/۵۶	۳۱/۵۸	۰/۰۰۰	۰/۹۴

با توجه به سطح معناداری آزمون t تک نمونه ای (۰/۰۰۰) در جدول ۵ که کمتر از ۰/۰۵ است، در نتیجه فرض صفر آزمون رد می شود. همچنین با توجه به میانگین به دست آمده (۳/۹۸) که بیشتر از میانگین (۳) است، در نتیجه مشخص می گردد که موانع سازمانی توسعه آموزش مجازی بر یادگیری خلاق دانشجویان از دیدگاه اساتید دانشگاه پیام نور شهر بندرعباس تاثیر معناداری دارد.

۳- موانع فردی توسعه آموزش مجازی بر یادگیری خلاق دانشجویان از دیدگاه اساتید دانشگاه پیام نور شهر بندرعباس تاثیر معناداری دارد.
نتیجه بررسی این فرضیه در جدول زیر آورده شده است.

جدول ۶: نتایج آزمون t تک نمونه ای جهت بررسی تاثیر موانع فردی توسعه آموزش مجازی بر یادگیری خلاق دانشجویان از دیدگاه اساتید دانشگاه پیام نور شهر بندرعباس

شاخص	میانگین	انحراف معیار	مقدار آزمون t	سطح معناداری	اختلاف میانگین
موانع فردی	۳/۸۱	۰/۶۴	۲۳/۱۶	۰/۰۰۰	۰/۷۲

با توجه به سطح معناداری آزمون t تک نمونه ای (۰/۰۰۰) در جدول ۶ که کمتر از ۰/۰۵ است، در نتیجه فرض صفر آزمون رد می شود. همچنین با توجه به میانگین به دست آمده (۳/۸۱) که بیشتر از میانگین (۳) است، در نتیجه مشخص می گردد که موانع فردی توسعه آموزش مجازی بر یادگیری خلاق دانشجویان از دیدگاه اساتید دانشگاه پیام نور شهر بندرعباس تاثیر معناداری دارد.

۴- موانع فناورانه توسعه آموزش مجازی بر یادگیری خلاق دانشجویان از دیدگاه اساتید دانشگاه پیام نور شهر بندرعباس تاثیر معناداری دارد.
نتیجه بررسی این فرضیه در جدول زیر آورده شده است.

جدول ۷: نتایج آزمون t تک نمونه ای جهت بررسی تاثیر موانع فناورانه توسعه آموزش مجازی بر یادگیری خلاق دانشجویان از دیدگاه اساتید دانشگاه پیام نور شهر بندرعباس

شاخص	میانگین	انحراف معیار	مقدار آزمون t	سطح معناداری	اختلاف میانگین
موانع فناورانه	۳/۸۶	۰/۷	۲۴/۴	۰/۰۰۰	۰/۸۶

با توجه به سطح معناداری آزمون t تک نمونه ای (۰/۰۰۰) در جدول ۷ که کمتر از ۰/۰۵ است، در نتیجه فرض صفر آزمون رد می شود. همچنین با توجه به میانگین به دست آمده (۳/۸۶) که بیشتر از میانگین (۳) است، در نتیجه مشخص می گردد که موانع فناورانه توسعه آموزش مجازی بر یادگیری خلاق دانشجویان از دیدگاه اساتید دانشگاه پیام نور شهر بندرعباس تاثیر معناداری دارد.

۵- اولویت بندی موانع توسعه آموزش مجازی بر یادگیری خلاق دانشجویان از دیدگاه اساتید دانشگاه پیام نور شهر بندرعباس به چه صورت است.
جهت اولویت بندی موانع توسعه آموزش مجازی بر یادگیری خلاق دانشجویان از دیدگاه اساتید دانشگاه پیام نور شهر بندرعباس از آزمون فریدمن استفاده می کنیم. نتایج این بررسی در جدول زیر نشان داده شده است.

جدول ۸: نتایج آزمون فریدمن جهت اولویت بندی موانع توسعه آموزش مجازی بر یادگیری خلاق دانشجویان از دیدگاه اساتید دانشگاه پیام نور شهر بندرعباس

تعداد	مقدار آزمون کای اسکوتر	درجه آزادی	سطح معناداری
۳۰۰	۳۲۵/۸۸	۳	۰/۰۰۰

میانگین رتبه ای	شاخص ها
۳/۵۸	موانع سازمانی
۳/۳۶	موانع فناورانه
۳/۳۲	موانع فردی
۲/۹۲	موانع مدیریتی

با توجه به نتایج به دست آمده می توان مقدار آزمون کای اسکوئر را با ۳ درجه آزادی و همچنین سطح معنی داری آزمون را با مقدار ۰/۰۰۰ مشاهده کرد که نشان از رد شدن فرض صفر آزمون دارد. با توجه به خروجی های بالا نتیجه نهایی اینکه تاثیر موانع مدیریتی، فردی، سازمانی و فناورانه آموزش مجازی بر یادگیری خلاق دانشجویان از دیدگاه اساتید دانشگاه پیام نور شهر بندرعباس متفاوت است. بر این اساس موانع سازمانی بالاترین امتیاز و موانع مدیریتی دارای کمترین امتیاز است.

نتیجه گیری

نتایج حاصل از بررسی فرضیه های تحقیق نشان داد که موانع مدیریتی، فردی، سازمانی و فناورانه آموزش مجازی بر یادگیری خلاق دانشجویان از دیدگاه اساتید دانشگاه پیام نور شهر بندرعباس موثر است. همچنین جهت رتبه بندی این عوامل از آزمون فریدمن استفاده گردید و نتایج حاکی از این بود که اولویت بندی تاثیر موانع موثر بر یادگیری خلاق دانشجویان از دیدگاه اساتید دانشگاه پیام نور شهر بندرعباس به صورت زیر است: ۱- سازمانی ۲- فناورانه ۳- فردی ۴- مدیریتی.

پیشنهادهای پژوهشی

پیشنهادهای کاربردی:

- ۱- تقویت بخش مدیریتی با به کارگیری مدیریت کارآمد، متخصص و با تجربه در مؤسسه مذکور یکی از گام های مهم در توسعه آموزش الکترونیکی می باشد زیرا اثربخشی آموزش الکترونیکی به قابلیت مدیریت در فرایند اجرایی عوامل در کل سازمان می باشد، بنابراین جذب مدیران با تجربه و متخصص، آشنا با محیط مجازی یک ضرورت جدی می باشد.
- ۲- تقویت و توسعه زیرساخت های مخابراتی در مؤسسه آموزشی و فراهم نمودن زمینه دسترسی به شبکه های اطلاعاتی در مؤسسه مذکور یکی از گام های مهم در توسعه آموزش الکترونیکی است، زیرا اثربخش یادگیری الکترونیکی به قابلیت دسترسی و پایایی نرم افزارها و سخت افزارها بستگی دارد و فقدان زیرساخت مناسب مخابراتی، ارتباط میان یادگیرنده و نظام آموزشی را به شدت تحت تاثیر قرار می دهد.
- ۳- تقویت سیستم مدیریت آموزش و یادگیری، اختصاص اعتبارات لازم جهت سرمایه گذاری پایه، فراهم کردن استاندارد در زمینه فراگیری الکترونیکی، افزایش حقوق و عوامل مرتبط به آن یکی از گام های مهم در توسعه آموزش الکترونیکی می باشد زیرا اثر بخش آموزش الکترونیکی به چگونگی عواملی همچون چگونگی جذب دانشجو و فرایند آموزش بستگی دارد.
- ۴- تقویت عوامل مهارتی و انگیزشی در فراگیران و اساتید و ایجاد اطمینان در مدارک ارائه شده در آموزش یکی از گام های مهم در توسعه آموزش الکترونیکی می باشد زیرا اثر بخش آموزش الکترونیکی به چگونگی عواملی انگیزشی، مهارتی، اطمینان از معتبر بودن مدرک دانشگاه مجازی و فرایند آموزش بستگی دارد.

پیشنهادهای تحقیقاتی: ۱- پیشنهاد می شود در تحقیقاتی جداگانه تاثیر هر یک از موانع فردی، مدیریتی، سازمانی و فناورانه بر یادگیری خلاق دانشجویان از دیدگاه اساتید دانشگاه پیام نور شهر بندرعباس به صورت مجزا بررسی گردد. ۲- پیشنهاد می شود تحقیقی با عنوان مقایسه موانع موثر بر یادگیری خلاق دانشجویان از دیدگاه اساتید دانشگاه پیام نور در شهر بندرعباس و دیگر شهرستان های استان هرمزگان انجام پذیرد. ۳- پیشنهاد می شود تحقیقی با عنوان مقایسه موانع موثر بر یادگیری خلاق دانشجویان از دیدگاه اساتید دانشگاه پیام نور در شهر بندرعباس و سطح مراکز استان های کشور انجام پذیرد.

فهرست منابع

- ۱) عطاران، م، ۱۳۸۳، جهانی شدن فناوری اطلاعات و تعلیم و تربیت، نشر مؤسسه توسعه فناوری آموزشی مدارس هوشمند.
- ۲) عاملی، س، ۱۳۸۷، روابط عمومی الکترونیک، روابط عمومی دوفضایی، مفاهیم، نظریه ها و برنامه ها، نشر شرکت انتشارات علمی و فرهنگی .
- ۳) آکوچکیان، م، ۱۳۸۶، گذار از وعده به عمل در آموزش الکترونیکی میراث فرهنگی، نشر صنایع دستی و گردشگری.
- ۴) جلالی، ۱۳۸۱، گزارش پژوهشکده الکترونیک دانشگاه علم و صنعت .
- ۵) عبادی، ر، ۱۳۸۳، یادگیری الکترونیکی و آموزش و پرورش، نشر مؤسسه فرهنگی پژوهشی آفتاب مهر.
- ۶) ابراهیم زاده، ع، ۱۳۸۱، مدیریت در نظام آموزش از دور و تفاوت آن با مدیریت دانشگاه های سنتی، مجموعه مقالات اولین سمینار تخصصی آموزش از راه دور
- ۷) ابراهیم زاده، ع، ۱۳۹۰، بی سوادی های جدید چالشی تازه برای نهاد های آموزشی، نشر فصلنامه دانشگاه پیام نور.
- ۸) اندرسون، تری و گریسون، آر. دی. ۱۳۸۴. یادگیری الکترونیکی در قرن ۲۱. ترجمه اسماعیل زارعی و سعید صفایی. انتشارات علوم و فنون، تهران.
- ۸) اسکندریان، ج، کاهانی، م، ۱۳۸۰، کلیات طرح یکسامانه آموزش از دور و مبتنی بر وب، مجموعه مقالات همایش جهانی شهرهای الکترونیکی و اینترنتی.
- ۹) اکبری، م. رجایی، م. و عبدالهی، ا، ۱۳۸۰، طراحی و پیاده سازی اولیه یکدانشگاه مجازی، گسترش و افزایش توانمندی های کلاسهای درس سنتی به کمک فناوری
- ۱۰) احدی، ج. ۱۳۹۲ و ۱۳۹۳، روان شناسی رشد، نوجوانی و جوانی، انتشارات پردیس، تهران.
- ۱۱) بابامیر، م، ۱۳۷۹ و ۱۳۸۰، میر پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده، همایش جهانی شهر های الکترونیکی و اینترنتی. جزیره کیش. پشتیبانی شرکتهای بزرگ مجازی در شبکه
- ۱۲) پالوف، رنا، ام و پرات، ک. ۱۳۸۴. دانشجویان مجازی دانشجوی اینترنتی. ترجمه فرهاد شفیع پور مطلق. انتشارات. دانشگاه آزاد اسلامی واحد محلات.
- ۱۳) پالوئی، پ. ۱۳۷۷، بررسی نقش فناوری در فرایند یاددهی - یادگیری از دیدگاه دبیران دبیرستان های نظام جدید شهرستان سواد کوه مازندران در سال تحصیلی ۷۷. ۱۳۷۶. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تربیت معلم دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی. تهران.
- ۱۴) توربان، افرایم و همکاران. ۲۰۰۶. فناوری اطلاعات در مدیریت، مترجم حمید رضا ریاحی و همکاران، انتشارات دانشگاه پیام نور، تهران.
- ۱۵) پتی، جفری ۲۰۱۲. روش های تدریس نوین. مترجم صغری ابراهیمی قوام و عباس صادقی، انتشارات عابد، تهران.

۱۶) جابری، ع. ۱۳۷۷. آموزش هوشمند به کمک کامپیوتر، پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تربیت مدرس. دانشکده فنی مهندسی.

۱۷) چگینی، ع. ۱۳۸۷. بررسی راهبردهای عملی استفاده از آموزش دور برای نوسوآدان بزرگسال دوره پایانی مناطق تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی.

۱۸) خوشبخت، ف. ۱۳۸۰. تاثیر آموزش به روش مشارکتی و انفرادی بر یادگیری و یادآوری آزاد، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شیراز.

۱۹) دلاور، ع. ۱۳۹۱، ۱۳۹۰، ۱۳۹۲ و ۱۳۹۳ مبانی نظری و عملی پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی، روش های آماری در روان شناسی و علوم تربیتی، روش های تحقیق در روان شناسی و علوم تربیتی و احتمالات و آمار کاربردی، انتشارات رشد، تهران

۲۰- Angelou Georgios ,N, and Economides Anastasios, A, ۲۰۰۷, E-earning Investment Risk Management. Information Resource Management Journal (IRMJ), Vol. ۲۰, No. ۴, p۷, IGI. Angelou and Economides, ۲۰۰۷, ۷.

۲۱- AlaMutka Kirsti, Yves Punie and Christine Redecker, ۲۰۰۸, Digital Competence for Lifelong Learning, JRC Technical Notes (۱-۱۰). p۴. (Ala-Mutka et.al., ۲۰۰۸, ۴)

۲۲- Bacsich Paul, Theo Bastiaens, Sara Frank Bristow, Ilse Op de Beeck, Sally Reynolds and Bieke Schreurs. (۲۰۰۹). REVIEWING THE VIRTUAL CAMPUS PHENOMENON THE RISE OF LARGE- SCALE E- LEARNING INITIATIVES WORLDWIDE. Europe. EuroPACE ivzw. (Paul, Bastiaens, Bristow, Beeck, Reynolds and Schreurs, (۲۰۰۹), ۱۸.

۲۳. Barajas, Mario. ۲۰۰۲. Restructuring Higher Education institutions in Europe: The case of virtual learning environments. Interactive educational Multimedia (IEM). Number ۱. (Barajas, ۲۰۰۲, ۷, ۸, ۹, ۱۴, ۱۹, ۲۲, ۲۷)

۲۴. Bassi, Laurie. ۲۰۰۰. How much does elearning cost, LineZine. Fall ۲۰۰۰ (Bassi, ۲۰۰۰)

۲۵. Bates, A. W. (Tony), (۲۰۰۱). Managing Technological Change: Strategies for college and university leaders (A review). San Francisco: Jossey-Bass. ۲۳۵ pages. IRRODL (A refereed e-journal t advance research, theory, and practice in open and distance learning worldwide). (Bates, ۲۰۰۰)

۲۶. Becker, Gary S. ۱۹۹۹. How the Web Is Revolutionizing Learning?, Business Week. (Industrial/ technology edition). New York: ۱۹۹۹. Iss. ۳۶۶۱; pg. ۴۰. (Becker, ۱۹۹۹, ۴۰)